Шабат кюн, 2013 жылны 24-чю августу • № 162 (19333)

ЗАМАН

Газета издается на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: zaman.smikbr.ru

Багъасы 3 сомду

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

МАШУК – 2013

Республиканы кюню уллу, жарыкъ байрамгъа айланнганды

3 бет

«Машук-2013» жаш тёлю форумда Север-Кавказ республикаларын хурметлеу ахшы тёреге айланнганды. Орта кюн анда Къабарты-Малкъар бла шагъырейленнгендиле.

Башха заманладача болмай, бизни жаш жерлешлерибиз эрттенликде эртте туруп, жумушланы къолгъа алгъандыла. Бек алгъа кёкусин-кандан дунияны чемпиону Тимур Гасташев лагерьчилеге зарядка этдиргенди. Зольск, Черек, Прохладна районланы келечилери уа къошларын сала башлагъандыла.

Билим берууде тюрлениуле аны качествосун кётюрюуге алланыпдыла

2 бет

УФСИН-чиле – Элбрусну башында

2 бет

АВГУСТ КЕНГЕШ

Билим берууде тюрлениуле аны качествосун кётюрюуге алланыпдыла

Тюнене бизни республикагъа Россейни билим бериу эм илму министри Дмитрий Ливанов келгенди. Ол алгъа Нартандагъы бешинчи номерли интернатда болгъанды. Мында кёрген затлары аны къуандыргъандыла. Ызы бла уа къонакъ республиканы окъуу юйлерини, школларыны, садиклерини ишчилерини август кенгешлерине къатышханды.

Жыйылыуну Правительствону Председатели Руслан Хасанов ачханды. Ол быллай форумгъа федеральный министрни къатышыуу бийик магъана эм даража болгъанын белгилеп, сёзню анга бергенди.

Дмитрий Викторович август айны ахырында саулай да къыралны педагог сообществосу жангы окъуу жылда этилирге тийишли планланы юсюнден кенгешле бардырыуну тёреге айландыргъанын чертгенди. Арт кезиуде билим бериуде бола тургъан тюрлениуле экономика, социальный сфера бла да къаты байламлы болгъанларын ангылатып, аланы оюмлу, тап бардырыргъа чакъыргъанды.

Кёп регионлада уа аны унутуп къойгъандыла. Анда уа окъутуну качествосуну, даражасыны, педагогну деберини юсюнден да кёп тийишли зат айтылады.

Докладчы школгъа дери билим бериуню юсюнден энчи тохтап белгилерге сюйгенди. Арт жыллада ол окъутуу сферада кеси аллына жангы даражача алай баргъанын ангылатханды. Алагъа да жангы стандартла жарашдырылгъанын, кеслерин да жашауда бардырып тебирерге тийишлисин чертгенди. Бу сферада да сабийлени санына кёре хакъ тёлеуню кийирирге оноу этиллигин да билдиргенди.

Садикледе жер табылмай юйде тургъанчыкъланы тизмелерин электрон учётха салып тинтиуню тюз кёргенин айтханды. Алай бла къайда къаллай бир сабий болгъаны, школлагъа дери билим берген учреждениялада аланы алыргъа онгну барлыгъы, жокълугъу, кюзгюдеча, ачыкъ кёрюнюркдю, дегенди.

Сабий садикде тургъаны ючюн ай сайын тёленнген ачханы ёлчемин андан ары кётюрмезге бюургъанды. Школгъа дери билим бериуню «школгъа хазырлау» дегенча ангылау тюз болмагъанын, анда бегирек сабийни айныууна эс бурургъа тийишлисин чертгенди. Садикни тауусхан кезиуюнде аны аттестациялап, экзамен халда жумушла бардырыуну да терслигин ангылатханды.

Школгъа дери билим бериуню айнытыр ючюн, федеральный даражада быйыл 59 миллиард сом бёлюннгенин билдиргенди. Аладан 50-си жаланда сабийлеге садикледе жангы жерле ачар ючюн болгъанларын белгилеп, республика да ол жанына эс бурурун къаты эсгертгенди.

Окъууну качествосуну, педагогну даражасыны юсюнден айта, Д. Ливанов устазны профессионал стандарты жарашдырылгъанын да билдиргенди. 1-чи сентябрьден башлап, айлыкъны кётюрюню къаты мониторинги бардырыллыгъын ангылатханды.

Устазны эркин ишлерге онгун сыйырмазгъа, асыры кёп бюрократия жумуш бла кюрешмезге, деп да чертгенди. Сёзюню ахырында республиканы битеу педагог сообществосун келе тургъан жангы окъуу жыл бла алгъышлагъанды.

Кенгешде КъМР-ни билим бериу эм илму министри Пшикан Семёнов да сёлешгенди. Ол да кесини сёзюнде школгъа дери билим бериуню, фахмулу сабийлеге онгла къурауну, дистанциялы билим бериуню, жалнаны кётюрюлюуюню, ЕГЭ-ни юсюнден да айтханды. Ол билдиргенге кёре, республикада садикде жер тапмай тургъанланы саны тёрт мингден асламды. Президент белгилеген кезиуге бизде тогъуз минг жер ишлерге план барды. ЕГЭ-ни юсюнден айта, министр бу вопросда артыкъ тохтаргъа сюймегенин ангылатханды, алай быйыл аны къурауу халатла жиберилгени бла байламлы къаты болса да, тийишли буйрукъ этиллгени белгилиди, дегенди. Пшикан Григорьевич докладында энчи эсни кадрланы хазырлаугъа бургъанды.

Министр биринчи сентябрьден «Билим бериуню юсюнден» деген федеральный закон кючюне кирлигин да билдиргенди. Россейни Президентини май указларында да бёлюмню юсюнден кёп пункт болгъанын чертгенди. Аны юсю бла хар регионда бу сфера бла байламлы 2018 жылгъа дери жол картала жарашдырыладыла.

Законну юсюнден айта, докладчы бу окъуу жылны аллындан школчулагъа китапла эм башха пособияла хакъсыз берилирге тийишлисин билдиргенди. Алай а алыкъа бу жумушну бир къауум регионда тамам жалчытылынып бошалмагъанын да ангылатханды. Аны себепли алагъа бу ишге эс бурургъа кереклисин айтханды.

Д. Ливанов жангы закон качестволу эм хакъсыз билим бериуню ышаннгылы атламы болгъанын белгилегенди.

- Биз адамланы, юйюрлени юсюнден сагъыш этерге тийишлибиз. Аланы къолайларыны юсюнден да. Юйюр сабийине билим берирча онгланы къураргъа борчузду. Аны къырал учреждениянда, энчи окъуу юйде да бирча хакъсыз этерге да. Аны бла байламлы «Бизни жангы школубуз» деген жангычылыкъны да эсигизге салыргъа сюеме.

МОКЪАЛАНЫ Зухура.

Сыр

Ёзденланы Магометни къызы Азинатны юсюнден бизге Лашкута элни алгъыннгы таматасы, Старейшинала советни башчысы Сабанчыланы Жамал редакциягъа кеси келип билдиргенди.

Аны эллиле ариу кёредиле

Азинат эл почтаны таматасы болуп урунады. Лашкутачыла анга ишин тынгылы, тири бардыргъаны ючюн ыразыдыла. Адамлыгъы, ариу къылыгъы, жарыкълыгъы ючюн сюедиле. Ары жумушу бла келген уллу, гитче да аны тындырмай кетмейди, дейди Сабанчы улу.

Бу огъурлу тиширыуну кылыгъы, адеби, иш кёллюлюгю да аны атасындан бла анасындан келедиле. Ала, башха таулу юйюрлеча, кёчгюнчюлюкню къыйынлыгъын сынагъандыла. Магомет кёп жылланы къошха таматаликъ этгенди, Шамса уа Орта Азияда шахтада урунгъанды.

Ала алты сабий ёсдюргендиле. Барысыны да ишлеринде, тийрелеринде намыслары жюрюйдю.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

ЮБИЛЕЙГЕ ЖОРАЛАП

УФСИН-чиле - Элбрусну башында

Быйыл «Динамо» спорт биригиуге 90 жыл толгъанды. Ол датагъа жоралап, Къабарты-Малкъар Республиканы регионла аралы «Динамо» организациясындан спортчула Элбрусха ёрлегендиле.

Ала, тёреде болуучусуча, ары кеслерини байракъларын эм башха белгилерин да элтгендиле. Тауну башына чыгъаргъа нёгерлик этгенлени санында Россейни ючю структуралары, обществону онюч келечиси, дагъыда къоркъуусузлукъну сакълагъан министерстволада бла ведомстволада къуллукъ этгенле да болгъандыла.

Оналтынчы августда КъМР-де УФСИН-ни командасы Европаны эм бийик тёппесине службаны байрагъын орнатханды. Миннгенлени санында ич ишлени подполковниги Хаджиланы Арсен, Россейни КъМР-де УФСИН-ни къоркъуусузлукъну сакълагъан бёлюмюню таматасы, ич ишлени подполковниги Арсен Жаманов, ОСН-ни, УФСИН-ни таматасыны орунбасары, ич ишлени майору Гучаланы Рустам, УФСИН-ни ОК эм РЛС-ни тамата инспектору, ич ишлени майору Черкесланы Казбек, УФСИН-ни тамата оперативный дежурнийи, ич ишлени капитаны Зайра Татарова, тамата врач-инспектор. Ала Элбрусха 2А маршрут бла чыкъгъандыла эм МЧС-ден сертификатлагъа тийишли болгъандыла.

Къабарты-Малкъарда «Динамо» обществону таматасы, ич ишлени подполковниги Сергей Фролов бла Россейни КъМР-де УФСИН-де къуллукъларын толтургъанла бу ёмюрлюк таугъа ёрлегенлери бла байламлы эм иги, араларында байламлыкъ жюрютген, не къыйынлыкълагъа да хазыр командагъа саналгъандыла.

Россейни КъМР-де УФСИН-ни пресс-службасы.

Субботник

Тёгерекни тазалай, табийгъатны ариулугъун сакъларгъа

КъМР-ни Табийгъат байлыкъла эмда экология министерствосуну пресс-службасындан билдиргенлерине кёре, 31-чи августда Къабарты-Малкъар къыралны битеу регионларында бардырылгъан «Жашил Россей» деген экология субботникге къатышырыкъды. Аны чеклеринде миллиондан аслам адам жайны ахыр кюнюнде кеси ыразылыгъы бла тёгерекде кир-кипчикни ариуларгъа чыгъарыкъды.

Министерство да республикада жашагъанланы, урунуу, чыгъармачылыкъ коллективлени, жамауат, жаш тёлю биригиулени бу огъурлу ишге къатышырыгъа чакъырады. Аны бла байламлы регионну табийгъат байлыкъла эмда экология министри Гызыланы Берт бу ишни биргелей бардырсакъ, республикабызны таза эталлыкъбыз, аны ариулугъун да сакълаяллыкъбыз, дегенди.

Бизни корр.

Республиканы кюню уллу, жарыкъ байрамгъа айланнганды

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Кюнню узунуна Пятигорск шахарны Комсомольский майданында къабарты, малкъар макъамла эшитилгендиле. Бизни жашларыбыз, къызларыбыз да республиканы юсюнден хапарлагъан плакатла, баннерле тагъа эдиле.

Ол кюн машукчула Россейни Байрагъыны кюнюн да белгилегендиле. Анга аталып «Биз Россейни гражданларыбыз» деген акция да бардырылгъанды. Битеу ол жумушлагъа да къарамай, бизни жерлешлерибиз чатырлада, бичен жайылгъан жерледе олтуруп, секциялагъа юлешинип, лекциялагъа тынгылагъандыла, проектлерин къорууларгъа хазырланнгандыла.

Лагерьде хар республиканы да келечилери башха-башха кийимле кийипдиле. Бизни жашланы бла къызланы юслеринде кёлеклери кёкдюле. Алада республиканы гербини суратлары эм «Къабарты-Малкъар Республика» деген жазылары бардыла.

Форумчула бла РФ-ни билим бериу эм илму министрини орунбасары Вениамин Коганов, Юг телеком ачыкъ акционер обществону генеральный директору Александр Шипулин, «Север Кавказны курортлары» ачыкъ акционер обществону келечиси Хасан Тимижев, дагъыда башхала тюбешгендиле. Федеральный министерствону къуллукъчусу жаш адамла бла сёлешиуюн соруладан башлагъанды. «Сиз бусагъатдагъы билим бериу системаны жаратамысыз?», «Угъай эсе, не затха ыразы тюйюлсюз?», «Сиз акъыл этгенден, ол къаллай болургъа керекди?». Жаш адамла абызырамай, буюкъмай жууапла бергендиле, оюмларын ачыкъ айтхандыла.

Юг телекомну башчысы уа ала «Машукда» связь байламлыкъла артыкъ аламат болмагъанларын да билдиргендиле. Генеральный директор а ол кемчиликни мычымай кетерликлерине ийнандыргъанды. Ахырында уа тюбешиуге къатышханлагъа саугъала бергенди. Хасан Тимижев а Россейни Юг жанында турист кластерни айнытыу жаны бла бек иги, жангы амалла кёргюзтюлген проектлени жашаугъа сингдирирге хазыр болгъанын да билдиргенди.

Сагъат бешде уа экинчи лагерь смен къууанчлы халда ачылгъанды. Аны кезиуюнде ары келген къонакъла Россейни Байрагъыны кюнюне жоралап, Пятигорскеде жашагъан жыйырма жашха бла къызгъа къууанчлы халда паспортла бергендиле.

Ингирликде лекцияла, докладла да бошалгъандыла. Исси кюнде, къыйналгъанларына да къарамай, жашла, къызла тепсемей къалай къаллыкъ эдиле?! Гюрен туруп, той этдиле. Къабарты-Малкъардан форумгъа къатышханла уа «Деменгили Россей бла бирге» деген жазыуу бла быстыр журунчукъланы юлешгендиле. Ала битеу да юч жюзден аслам эдиле. Машукчулагъа аланы «Единая Россия» политика партияны регион бёлюмю хазырлап бергенди.

Сагъат сегиз бола уа лагерьге Къабарты-Малкъардан къонакъла келгенлерин билдиредиле. Бизни келечилерибиз, республиканы, Россейни байракъларын да къолларында чайкъалта, къабакъ эшикни аллына келип, КъМР-ни Правительствосуну Председателини орунбасары Мухамед Кодзоковха, аны биргесине келген башха къуллукъчулагъа да тюбейдиле. Ала бла бирге КъМР-ни билим бериу эм илму министрини орунбасары Геккиланы Солтан, КъМР-ни Жаш тёлю Парламентини башчысы Жаппуланы Мусса, жаш тёлю жамауат организацияланы башчылары да бар эдиле.

Ала къабакъ эшикле ачылгъанлай окъуна жаш адамла «Россей!», «Къабарты-Малкъар!», «Машук!», «Жаш тёлю!» деп къычыра эдиле. Лагерьни ара жолу бла бара, Мухамед Кодзоков аны директору Сергей Чернышев бла ушакъ этгенди. Орамны эки жанында уа Север Осетия-Алания, Ингушетияны, Дагъыстанны, Къарачай-Черкесни, Чечен республикаланы, Ставрополь крайны, Юг Осетияны, Азербайджанны форумчуларыны къауумлары аны аллына барып саламлашадыла.

Жол а къонакъланы республиканы юсюнден хапарлагъан сурат кёрмючге келтиреди. Правительствону Председателини орунбасары анга да къарап, къошлагъа да киргенди. Алада да анга, тау адетдеча, къонакъбайлыкъ этгендиле. Алайда, тепсей тургъан жаш адамланы къатында тохтап, Мухамед Мартынович аланы лагерьде къалай тургъанларындан хапар соргъанды. Ала да бир ауздан «Аламат!», деп жууаплагъандыла.

Былайда черекчилени хычинлерин, зольскечилени локъумларын, прохладначыланы харбызларын бла хууанларын лагерьчиле, къонакъла да бек жаратханларын белгилемей жарамаз. Аланы ариу ийислери майданнга жайыла эдиле. Малкъар ауздан къош салгъанла уа алайгъа келгенлени къазанда бишген къой эт, тузлукъ, айран бла сыйлай эдиле.

Лагерьчиле Мухамед Кодзоковну, Сергей Чернышёвну, Черек районну администрациясыны башчысы Темиржанланы Махтини, Зольск эмда Прохладна районланы таматаларыны орунбасарлары Муаед Эльчапаровну, Али Лучковну «Одесса» атлы чатыргъа чакъырадыла. Анда уа Мухамед Кодзоков «Машукда» кёрген затларына бюсюрегенин айтханды эмда республиканы Башчысы Арсен Каноков, башха оноучула да жаш адамланы проблемаларына уллу эс бургъанларын эм мындан ары да алай боллугъун айтып, аланы кёллендиргенди.

Ызы бла ол жаш адамланы сорууларына тынгыларгъа хазырлыгъын да билдиргенди. Ала уа «Машукну» къурагъанлагъа, алагъа проектлерин къорууларгъа онг бергенлеге ыспас этгендиле. Мухамед Дымов а быллай ишле республикада уа бардырылыргъа боллугъун бла къаллыгъын, дагъыда къаллай проектле хайырлы болгъанларын билирге сюйгенди, къабарты харфлыкъны къурагъан Адам Дымовну аты унутулуп къалгъанына жарсыгъанды. Бир онг бар эсе, Бахсан шахарда аны аты орамладан бирине аталса эди, деп тилегенди.

Правительствону оноучуларындан бири, проектлени республиканы Экономика, Эл мюлк министерстволарыны юслери бла жашауда бардырып, грантла алырча онгла къуралгъанларын эсгертгенди. Бу бёлюмге, фермерликге эс бурурларын чертгенди. «Грантлагъа берилген ахча бек уллуду. Алай эсигизде болсун, бёлюнгген хар капегибизни къаты контрольгъа саллыкъбыз. Ол иш бла энчи совет кюреширикди»,- дегенди.

Спортну юсюнден айта, ол Каменномост, Сармаково элледе бу кюнледе футбол майданла хайырланылыргъа берилгенлерин, республиканы башха районларында, эллеринде да физкультура-саулукъну кючлендириучю комплексле ишлениириклерин билдиргенди. «Спорт бла жаш тёлю – бирди. Биз да жашларыбыз бла къызларыбыз саулукълу, ариу болуп ёсерлерин сюебиз, республиканы Башчысы да спортну айнытыугъа аслам эс ма аны себепли бёледи. Анга деп энчи программа да жарашдырылгъанды. Ма аны уа сиз къолгъа алырсыз деп ышанама», -дегенди.

Соруула дагъыда кёп болгъандыла: ишсизлени, студентлени жай айлада иш бла жалчытыну, къыяулулагъа себеплик этиу жаны бла къаллай программала болгъанларыны юслериндеи, дагъыда башхала. Алагъа Мухамед Кодзоковдан сора да, Темиржанланы Махти, Али Лучков да жууаплагъандыла.

Ахырында уа Север Осетия-Алания делегациясыны къауууму келип, КъМР-ни Правительствосуну Председателини орунбасарына саугъа бергенди эмда экинчи кюн аланы Республикаларыны кюню боллугъун айтып, къонакъгъа чакъыргъандыла.

Майданда концерт программа уа кече он сагъатда «Мени Къабарты-Малкъарым» деген жыр бла ачылгъанды. Аны бизни артистлерибизни къауууму сахнагъа чыгъып бирге жырлагъандыла. Ызы бла Мухамед Кодзоков республиканы Башчысыны форумчулагъа алгъышлау письмосун окъугъанды. «Машук-2013» форумда хорлагъан бек иги проектни иесине Арсен Каноков саугъагъа велосипед берлигин билдиргенди.

Байрам а бара эди. Жаш адамла республиканы белгили жырчылары Атталаны Азнор, Гергокъаланы Халимат, Лилу, Бийланы Аслан, «Балкария» фольклор-этнография ансамбль, «Каллисто» бла бирге кече сагъат онбирге дери жырлагъандыла, тепсегендиле.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

Улбашланы Азнор Мухамед Кодзоковха гоппан аякъ бла тюбегенди.

Къабарта-Малкъардан келгенле.

Той-оюн барады.

Черекчиле машукдагъыланы хычинле бла сыйлагъандыла.

Комиссияны оноуу

Эсгертмени Уллу Хорламны 70-жыллыгъына ачарыкъдыла

Отуз жетинчи армияны экинчи жаяу дивизиясыны 875-чи полкуну 1942 жылда 27-28-чи октябрьде Къашхатауда ёлген офицерлерин бла аскерчилерин жангыдан асырауну эмда алагъа эсгертме салыуну къурау жаны бла комиссияны кезиулю жыйылыуу Къабарты-Малкъарны Правительствосуну Председателини биринчи орунбасары Уяналаны Казимни башчылыгъы бла бардырылгъанды.

Урушда ёлгенлени къабырлары Черекни боюнунда болгъанлары себепли, суу ашагъан жагъала азаздан оюла, аланы да жууа башлагъан эдиле. Къабарты-Малкъарны Башчысы Арсен Каноковну буйругъу бла анда асыралгъан аскерчилени сюеклерин башха жерге кёчюрюу жаны бла энчи комиссия къуралгъан эди. Аны бу жолгъу жыйылыуунда Уллу Ата журт урушну жылларында Къашхатауну къоруулагъан 875-чи полкну солдатларыны бла офицерлерини атлары ёмюрлюк болурча этиу жаны бла белгиленнген мадарла къалай толтурулгъанына къаралгъанды. Билдирилгенича, излеу эм къазыу ишле бошалгъандыла. Быйыл 26-чы июльда аскерчилени сюеклери, уллу намыс-сый берилип, жангыдан асыралгъандыла. Ол ишге КъМР-ни Башчысы Арсен Каноков, республиканы Правительствосуну членлери бла Парламентни депутатлары, КъМР-де Чекчи управлениясы эм аскер комиссариатыны башчылары, районланы бла эллени администрацияларыны, ветеран эм жамауат организацияланы келечилери, дин ахлула, жаш тёлю да къатышхандыла.

Жангы къабырлада болжаллы сын таш салынгнанды. Энди бери салынырыкъ эсгертмени сайлау жаны бла конкурс бардыряллыкъды. Аны 2015 жылда 9-чу Майда Уллу Хорламны 70-жыллыгъында тохташдырыргъа белгиленеди.

Уяналаны Казим комиссиягъа киргенлеге уллу ыспас этгенди, аскерчилени асырау эм аланы атларын ёмюрлюк этиу жаны бла ишле бек къуралыулу эм бийик даражада бардырылгъанларын чертгенди. Ол излеучюлени, Черек муниципальный районну бла Къашхатау посёлканы жер-жерли администрацияларыны, МЧС-ни келечилерине эмда бу ишге юлюшлерин къошхан башхалагъа да грамотала берирге тийишли болгъанын айтханды.

ХАДЖИЛАНЫ Фатима, Комиссияны секретары.

БАГЪАСЫН ЧЫГЪАРЫУ

Тырныаууздну школу – бийик даражалыланы санында

Бу кюнледе Москвадан ахшы хапар келгенди. Тырныаууздну ючюнчю номерли орта школу «Россейни бек иги 1000 школу» деген базагъа кийирилгенди. Аны директору Хутуйланы Любовь а Школланы директорларыны битеуроссей союзуну президиумуна алынгнанды.

Ол сабийлени фахмуларын ачыкълау жаны бла федерал ара бардыргъан «Олимп» деген Битеуроссей конкурсда жетишимлени хайырынданды. Мектепде хар заманда да окъуучуланы творчестволу жаны бла айнытыугъа уллу эс бурулады. Ала да жыл сайын устазларын, ата-аналарын да кеслерини жетишимлери бла къууандыргъанлай турадыла.

Озгъан окъуу жылда 149 школчу тюрлю-тюрлю предмет олимпиадаладан район, республика, битеуроссей даражада да алчыла, призёрла да болгъандыла. Ол жаны бла биринчилик сегизинчи классны окъуучусу Регина Хажнагоеваныды. Къызчыкъ окъуу жылны ичинде отуз(!) жетишим болдургъанды. Аладан белгилерчалары уа Битеуроссей конкурслада хорламларыдыла.

Регина «Ариу жаныуарланы дуниясы», «Ол сеийрлик жаныуарла» деген эм бирси дистанциялы викториналада, «Олимпге ёрлеу», «Росток» деген блиц-турнирледе хорламлагъа тийишли болгъанды. «Интеллект-экспресс» Битеуроссей заочный конкурсну «Табийгъатны жашырынлыкълары», «Ингилиз тилни жашырынлыкълары» деген номинацияларында, орус тилден, биологиядан, географиядан, обществознаниядан «Олимпус» деген олимпиадалада лауреат болгъанлай тургъанды. Бу къызны жетишимлерини толу тизмеси да тюйюлдю, алай ол окъуна аны кёп тюрлю затха сейири болгъанын ачыкълайды. Ол кеси да жаланда «бешлеге» окъуйду.

Бешинчи классны окъуучусу Жашууланы Магомет да Битеуроссей олимпиадалада ышаннгылы жетишимле болдургъанды. Ала анда онбирдиле. Тёртюнчю классдан Глашланы Сюйдюм а он кере алгъанды хорламны. Аладан бири – «Учение 21 века: пробуем силы – проявляем способности» деген Битеуроссей олимпиаданы экинчи туруна команда биринчиликде болдургъан жетишимиди. Алтынчы классны окъуучусу Этезланы Фариданы да он алчы жери барды.

Хорламларыны байрамын этген сабийлени арасында биринчи классдан Эдокъланы Лаура, экинчиден – Османланы Алия, ючюнчюден – Мунира Рахмонова, тёртюнчю классладан – Жашууланы Алихан, Тимур Куренков, Чочайланы Алий, Хаджиланы Лейля, Хапаланы Махти, Абдул-Керим Тхашугоев, бешинчиден – Бичеккуланы Милена, Этезланы Аслан, алтынчыдан – Ёзденланы Азретали, жетинчиден – Хучиналаны Омар, Анастасия Боровская, сегизинчи классдан – Бичеккуланы Таулан, Чочайланы Алина бла Диана Рехвиашвили – тогъузунчудан, онунчудан – Уяналаны Астемир, онбиринчи классланы окъуучулары Зумуруд Сафарова бла Екатерина Рюмина бардыла. Тогъузунчудан Абсуаланы Фатимат а предмет олимпиадалада бла чемпионатлада болдургъан жетишимлери ючюн 2012-2013 окъуу жылны бек иги окъуучусуна айырылгъанды.

Школчуланы «Олимп» Битеуроссей конкурсха къатышыуларыны юсюнден директорну окъутуу-юйретиу жаны бла орунбасары Уяналаны Фатимат бизни бла ушагъында былай дегенди:

- Бизни аллай даражалы конкурсха къатышыргъа чакъыргъанлары бошдан болмаз эди, баям. Озгъан окъуу жылны ичинде сабийлерибиз ахшы жетишимле болдургъандыла эм олимпиадалада, башха эришиуледе да кёп саугъала алгъандыла. Аланы барысына да окъуучуларыбыз биринчиден башлап онбиринчиге дери барысы да къатышханлары бек къууандырады.

Анда уа, айхай да, предметледен окъутхан устазланы къыйынлары улуду. Ала сабийлеге тийишли билим бергенлери бла бирге аны район, республика, битеуроссей даражада ачыкъларгъа да чакъырадыла. Эрттеден бери келген тёребизге кёре, биз хар окъуу жылны ахырында бардыргъан линейкабызда олимпиадалада, конкурслада хорлагъанланы грамотала, багъалы саугъала бла къууандырып, алгъышлайбыз.

Эсигизге салабыз, «Олимп» деген Битеуроссей конкурсха 50 мингден артыкъ билим берген учреждение къатышханды. Тырныаууздну ючюнчю номерли орта школу бек ахшыланы санына кире, базовый окъуу юйню даражасында сабийлени хунерлерин андан ары айнытыугъа къошумчулукъ эталлыкъды.

ТЕМИРЛАНЫ Анатолий.

Талпыныулукъ

Акътопуракъны сары балы

Яникойчу Гыжгыланы Толик экиге айланнган къарындашлары Малик эм Мажит бла Чегем аузунда Акътопуракъдан онг жанында, Араборан деген талада бал батманларын салгъандыла. Ала бери гюлле чагъып башлагъанлай кёчюп, бир айны турадыла.

Биз ары баргъан кюн ала бал таракъланы сыгъа тура эдиле. Аны ючюн болур эди, бал чибинле къозгъалып эдиле. Бизни кёргенлей, ала эслерин бизге бурдула, къулакъ жаныбыз бла зызылдап учадыла. Не бек къоруулагъна кюрешген эсек да, жютю ийнелеринден къутулалмагъанбыз.

- Июль айда тюрлю-тюрлю дарманлы хансла, гюлле да кёп боладыла. Чакъгъан да ол заманда этедиле. Аны себепли келебиз бери. Андан сора да, мында суукъдан тишлеринги къамата тургъан шаудан суу, ариу хауа да кеслерине тартадыла, -дейди балчыланы таматалары Толик.

Гыжгы улу чибинлени юслеринден алай кёп биледи. Анга дери ала бла атасы Ахмат кюрешгенди. Толиг а жайда таулагъа чыгъып тургъанлы онтёрт жыл болады. Кече жукълап тургъанлай, уятып, бу темагъа бир зат сорсанг, олсагъат тюз жууап берликди, дейдиле аны нёгерлери. Дарман хансладан да ангылауу барды.

Ол алгъын не бла кюрешгенин билгенимде, бек сейир этгенме. Бу затха тюзелгинчи, ол Ич ишлени министерствосунда къуллукъ этип тургъанды, "Къабмалкърембытда" техника къоркъуусузлукъгъа да жууаплы болгъанды.

Гыжгыланы Малик.

Гыжгыланы Толик.

-Бу тийрени мен кесими беш бармагъымча билеме. Былайдан Быллымгъа ётюп кетерге да боллукъду,- дейди ол.

Балны жашла август айны аягъына дери сыгъарыкъдыла. Ол а быйыл бек кёпдю. Сатхан да багъа этмейдиле. Узакъ тау жерледе, ариу хауада, кёп тюрлю гюлле ёсген жерден жыйылгъан бал а, сёзсюз, хайырлыды.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

Шимал Кавказ кюн сайын

Экономиканы бирикдирирге себеп

Север-Кавказ федеральный округну субъектлерини экономикада биригирге ишлеулери жаны бла ассоциациялары регионну экономикасын бирикдирирге себеплик этерикди. Аны юсюнден ИТАР-ТАСС-ны корреспондентине Къарачай-Черкесни башчысы, ол организацияны советини председателине айырылгъан Темрезланы Рашид билдиргенди.

-Экономика жаны бла бу биригиуню баш магъанасы Шимал Кавказны субъектлерин бирден айнытыуну кенг халда кючлей бардырыуду, -дегенди ол, жууукъ заманда айтылгъан борчну андан ары жашауда бардырыр ючюн, ассоциация ишлени комплекс халда тамамларыкъды, деп къошуп.

Организация ишлеп башлагъандан бери жыллада сатыу-алыу – экономика эм культура жаны бла биригип ишлеуню юсюнден жюзден аслам келишим этилгенди эм ала жетишимли ишлейдиле.

Сочиде инвестиция форумда - 44 проекти

Дагъыстан Республика Къара тенгизни жагъасында курорт шахарда «Сочи-2013» деген Халкъла аралы XII инвестиция форумда 190,4 миллиард сом багъасы 44 проектни кёргюзтюрюкдю. Форум 26-чы - 29-чу сентябрьде боллукъду. Аны юсюнден пресс-конференцияда регионну сатыу-алыу эм тыш экономика байламлыкъларыны министри Юсуп Умавов билдиргенди.

Аны айтханына кёре, республика андан сора да, 155,9 миллиард сом багъасы 76 инвестиция предложение берликди. «Биз проектлеге кеси ичибизде да къарагъанбыз, эки реестр къуралгъанды»,- дегенди министр.

Файгъамбарны жашауу бла байламлы затла - Махачкъалада

Исламны сыйлы затларын – Мухаммат файгъамбарны кийимлерин эм башха затларын Бирикген Араб Эмиратладан Дагъыстаннга аны 50 туудугъу келтирликдиле, деп билдиргенди ИТАР-ТАСС-ны корреспондентине республиканы Муслийманларыны дин управлениясыны пресс-секретары Магомедрасул Омаров.

Аланы бери тапдырыу жаны бла къурау комитет ишлейди, анга башчылыкъ вице-премьер Абусупьян Хархаров этерикди.

Къызгъа – математика олимпиаданы майдалы

Майкопну лицейин бошагъан Елизавета Стрельцова къызланы Къытайда бардырыла тургъан XII-чи математика олимпиаданы доммакъ майдалын къытханды. Аны юсюнден ИТАР-ТАСС-ны корреспондентине Адыгеяны къырал университетини математиканы эм компьютер илмуланы факультетини деканы, естественный-математиканы регион школуну директору Дауд Мамий айтханды.

Стрельцова юйрениую регионну къырал университетдеги естественный-математика школунда бардыргъанды. Факультетни деканы мен юйретген къыз хорламлы болгъанына сейир этерча тюйюлдю, дегенди. Андан сора да, ол математика окъуу учреждениялары командаларыны араларында Халкъла аралы кубок ючюн бардырылгъан эришиуледе бек кёп майдал къытханын айтханды.

Къуллукъчуладан - портфельле

«Министерский портфель» деген жандауурлукъ акцияны чеклеринде астраханьчы къуллукъчула биринчи классларга жюрюрюк окъуучулагъа окъуу китаплары бла портфельле сатып алыр, аланы сабийлеге берип башлагъандыла. Социальный айныуну эм урунууну ол жерли министерствосуну пресс-секретары Ольга Чапурина ИТАР-ТАСС-ны корреспондентине айтханына кёре, кёрмюч-сатыу-алыу тюз да губернаторну резиденциясында бардырылгъанды. Регионну правительствосуну битеу адамлары жаратхан портфельлерин сатып алып, аланы канцеляр товарла бла толтураллыкъдыла. Аллай акция мында ючюнчю кере бардырылады. Къуллукъчула ичлери канцеляр затла бла толгъан 30 чакълы бир портфельни сатып аладыла. «Первоклассник» деген мероприятияны чеклеринде 6 минг чакълы бир портфель хазырланады бир-бирде.

ТУКЪУМ ЖЫЙЫЛЫУ

Къарындаш байламлыкъланы кючлендире

Хапаргъа кёре, мында жашагъан Гайылары Байсодан жаратылгъандыла. Ол бир сылтау бла Осетиядан Чегем тарына кёчгенди. Жаникаладан къыз алып, юйдегили болгъанды. Къонакъгъа келген къарындашыны сёзюне къарап, Чегемден Шыкъыгъа кетгенди. Анда жер сатып алып, мюлк къурап жашагъанды.

Малкъарда тукъум тамата Солтан бла Осетиядан келген делегацияны таматасы Казбек.

Байсону юч жашы болгъанды: Азнауур, Глау, Итте. Бу къарындашладан жайылгъан тукъум, бюгюн юч жюз адамгъа жете, Къабарты-Малкъарны эллеринде, шахарларында орналып, республиканы экономикасын, культурасын айнытыугъа кеслерини тийишли юлюшюн къошады, атын иги бла айтдырады.

Гайылары халкъыбызны ахшы адетлерине да бек сакъдыла, кеслерини тукъум жыйылыуларын тёреге айландыргъандыла. Бирге тийишип, жашау турмушларын, адамларыны жетишимлерин, кемчиликлерин да ачыкълап, тюз оноула этедиле, болушурчаларына себеплик этерге ахча жыйып, фонд къурагъандыла.

Биринчи кере Гайылары 1989 жылда Холам-Бызынгы тары башланнган жерде, малкъар литератураны мурдорун салгъан шыкъычы закий Мёчюланы Кязим хажини эсгертмесинден ёргерек барып, Ийисли сууну тийресинде-ги талада жыйылгъандыла. Экинчи кере - 1990 жылда Шыкъыда. Аны Мухтар, Максим, Аскербий, Солтан къурагъандыла. Анда тукъум таматагъа кеслерини бек сыйлы адамларын - Ата журт урушну, урунууну да ветераны Гайыланы Башильбайны жашы Гиргокъну айыргъанларында, бирси ветеран аскер лётчик Гайыланы Ахыйны жашы Мухтар, ары келгенлени алларына чыгъып: «Бу сагъатны манга къазауатда саугъагъа берген эдиле да, энди мен муну тукъум таматагъа, тёлюден тёлюге ёте барсын деп береме», - деп, аны Гиргокъгъа тутдургъанды.

Ол ахыр кюнюне дери кесини борчун бет жарыкълы толтургъанды, тукъумну атын иги бла айтдыргъанлай тургъанды. Алай, не медет, 1996 жылда ауушханды, жаннетли болсун. Андан бери атасы тутхан ишни жашы Аскербий бардырып келгенди.

Ыйых кюн, 17-чи августда тукъум ючюнчю кере жыйылгъанды Акъ-Суу элни орта школуну жаны бла баргъан сууну ары жанындагъы агъачлы талада. Алайгъа адамла къыйналмай ётсюнле деп, агъачдан юч кёпюр ишлеп орнатхандыла.

Бу ахшы ишни къурагъанла, бардыргъанла да Гайыланы жангыдан айырылгъан тукъум таматалары Гайыланы Солтан (белги сагъат да анга ётгенди), аны болушлукъчулары Аскербий, Темирбек, Шамиль, Азамат болгъандыла. Ала келгенле жауунда жибимесинле деп, уллу жапмала, чатырла орнатхандыла, адамла олтурурча столла, шинтикле салгъандыла, тширыулары эм бирси къарындашлары бла бирге болур чакълы аш-суу хазырлагъандыла.

Гайыланы Хабибуллах къонакълагъа боза аякъ бла тюбегенди.

Осетиядан келгенле саугъа бередиле.

Гайылары бу жолгъу жыйылыуларына Шыкъы элде жашап кетген тукъумладан - Айшаладан, Аналадан, Додуладан, Кечменлядан, Мёчюладан, Солтанладан, Уяналадан, Хочуладан, Шауаладан - кеслерине къонакъгъа экишер адам чакъыргъандыла. Андан сора да, Север Осетия-Аланияда жашагъан Гайыланы да.

Андан келген къарындашларына мындагъыла, адетдеча, боза аякъ бла тюбегендиле. Хабибуллах ахшы сёзле бла гоппанны къонакъланы таматалары Гайыланы Казбекге узатханды. Ол, алгъышын айтып, нёгерлерине ётдюргенди. Ызы бла эки жаны да бири бирине саугъала бергендиле. Аланы бек сыйлысы уа Гайыланы Гиргокъну жашы Аскербий бла Максимни жашы Махмут жарашдыргъан тукъум тереклери бла тамгъалары болгъанды.

Барыбыз да ёлгенлерибизге дууа тутханбыз. Андан сора къонакъ столлагъа олтургъанбыз, кечге дери уллу тойоюн бардыргъанбыз.

Андан келгенле айтханнга кёре, бюгюнлюкде Север Осетияда Гайылары бир мингге жууукъ боладыла. Аланы тиллери, динлери, адет-тёрелери да башхадыла. Болсада ёмюрлеге барлыкъ къарындашлыкъды да, байламлыкъла юзюлмесинле, Гайылары насыплы тукъумлай къалсынла, туугъан, жашагъан жерибизде быллай къууанчлы жыйылыула кёп болсунла!

АЙШАЛАНЫ Оюс,
Айшаланы тукъум таматаларыны Советини председатели.
Суратла авторнудула.

Эски эллерибиз

Гюдюргю

Чегем ауузу чучхурладан ёрге ётгенлей, биле-биле кенгереди, хауасы бютюнда ариу болады, кюн да жарыкъдан- жарыкъ тийгенча, аны километрлик бийик къаялары бир биринден кер кете баргъанча кёрюнеди.

Былайда бек бийик къаягъа чыгъып, энишге къарасанг, къол дементили терекге ушайды. Аны баш ёзеги бир ненча километрге созулады, жан жанына кетген къаяла, сызгъала бутакълача болуп кёрюнедиле. Аланы ёзенлеринде орналгъан тау эллени оюлгъан къабыргъалары бюгюнлюкде озгъан ёмюрлени тарых шартлары болуп сюеледиле. Ала быладыла: Акъ-Топуракъ, Тызгы, Жуунгу, Суусузла, Орсундак, Кам, Ачы, Жора, Быкъмылгъы, Болу, Къала, Кёкташ, Биттургъу, Гюдюргю, Думала...

Урун заманлада къуралгъан элле кюнлени биринде (1944) кечеден кюннге жокъ болгъандыла. Аланы жаланда уста къаланнган хуналары заманнга бой салмай сюеледиле.

Алгъын хайт деген эл болуп тургъан Гюдюргюге барсанг, быллай тамашалыкъны, арилукъну кёресе. Ары элтген жол ташдан толгъанды, аны ханс басханды. Ауздан бир жанына кетген къол бла бир аз баргъанлай, кенг ёзеннге чыгъаса. Былайда ариулукъгъа къарап турлугъунг келеди. Ёзен гюл тахтагъа ушайды, сейирлик биченликде ненча гокка ханс барды. Аланы ийислери кёлюнгю кётюрередиле, жанынга хычыуунлукъ берединле.

Былайда, къалай эсе да, бир къужур шошлукъгъа бёленесе. Анда-санда шорха сууланы макъамлары къулагъынга бир чалдишселе да, андан башха дауур этген жокъду. Чокъуракъ сууну тюбюнде эм жагъасында ташла къызгъыл бет алыпдыла. Баям, ёргерекде гара къошула болур суугъа. Алайдан бир жанына атласанг, нанькъ терекле сырылып ёсгенлерин кёресе.

Былайтын саркъгъан чучхурну кюнлюм, чегет жанларында табийгъат болумла хазна бирге ушамайдыла. Сёз ючюн, кюн тиген бет ариу кырдыклы сыртла бла ёрге барады, анда-санда ариу къызаргъан тюртю, лёкъу терекле болмасала, гокка ханслы бетде башха ёсюмлюкню эслемейсе.

Чегет жанында тёбенирекде къалын кырдык ёсе келип, бираз бийикде уа къайын терекле сау бетни жабып турадыла. Аланы огъары жанларында уа къара къаяла, къалауурлача, сюеледиле. Жаз башында, кюз артында сахиник булутла арысала, аланы тапкырларында, къалкъый-къалкъый, солургъа бек сюеледиле.

Эрттегили Гюдюргю эл орналгъан ёзенде юй тюплени оюлгъан хуналары, биченликни кенглигинде оюуоюу болуп, узакъдан окъуна эсленедиле. Айтыугъа кёре, ол Чегем ауузунда бурунгу элледен бирлериди. Аны кёп ёмюр мындан алгъа тюрк халкъ - гуннла къурагъандыла. Аланы кутургу племясы хазарла бла жууукълукъ жюрютюп болгъанды. Аны алайлыгъына быллай эллени атлары окъуна шагъатлыкъ этеди: Биттургу, Булунгу, Хурзук.

Дагъыда быллай бир шартха да эс бурурчады. Бахсан ауузунда Быллым элден узакъ болмай Хазар къала деген эски шахар болгъанды. Нек эсе да, арт кезиуде Быллым деген ат бир «л» бла жазылып къалгъанды. Ол тюз тюйюлдю.

Гюдюргюде эртте заманлада жашагъан адамладан бюгюнлюкде сакъланнган шаптал терек барды. Аны эки айры бутагъы учарыкъ къушну къанатларына ушайдыла. Ол бусагъатдан окъуна кёкге учуп кетерик сунарса.

Элни къатында, суу жагъасында уллу къара таш сюеледи. Алгъын адамла анга табынып болгъандыла. Бусагъатда ол зат къалгъанды. Менича, ары-бери озгъан туристле аны салкъынында, ышыгъында бир олтура эселе да, башха зат эсленмейди.

Элни кюнлюм бетинде мен къарап тургъанлай окъуна кийик сюрюу мамыр отлай эди. Алай, эшитгениме кёре, жугъутурла бир заманда да эл болгъан жерге энмейдиле. Баям, была тёлюден тёлюге эсгерте болурла алайда адамлагъа тюберге боллукъсуз, ары бармагъыз деп.

Бу мен башда атларын санагъан эллени барысыны къадарлары бирчады-ала жер бла тенг болуп барадыла. Жаланда атлары малкъарлыланы музейлериндемемориалда асыралгъан эрттегили картада бла бирбир къартланы эслеринде сакъланадыла.

Геннадий КОММОДОВ,
урунууну ветераны.

Сейирлик адамла бла тюбешиуле

Чомартны - къолу берекет

Зашаланы Тенгизге жетмиш сегиз жыл болады деп киши айтырыкъ тюйюлдю. Болсада гитчелигинден ишлеп келген киши бош турургъа сюймейди.

Огъары Малкъарны Къоспарты элинде туугъанды ол. Атасы урушха кетгенде, юйюр таматасы болуп ол къалгъан эди. Артда, малкъар халкъны зор бла туугъан жеринден кёчюргенлеринде уа, анасы Эдикаланы Аминатха къарындашын, эгечин да аягъы юслерине салыргъа болушханды. Ала ачдан, жаланнгачдан ёлмез ючюн, сабийлей таш заводда ишлегенди. Окъууун да аны ючюн бардыралмагъанды, жаланда тёрт классны бошагъанды.

Алай аны хар затдан да хапары болгъанына, шёндю да тюрлю-тюрлю изданияладан айырылмагъанына сейир этерсе. Ма «Заман» газетни да бир номерин къалдырмай окъугъанын айтады. Анда ишлегенледен кёплени тукъумларын эсде тутады, аланы жазгъанларына багъа бичеди.

Малкъарлыла туугъан жерлерине къайтханда, Тенгиз да, сабий заманы озгъан Къоспартыгъа барып, атасыны юйюн жокълагъан эди. Анда тохташыргъа сюйген эди да, къоймадыла. «Анда кёчгюнчюкге дери малкъарлыла бек монглу жашагъандыла. Мал тутхандыла, жерни ташладан тазалап, бахча этгендиле. Хар не да элпек эди», - деп эсгереди Тенгиз.

Аны халаллыгъыны юсюнден да кёпле айтып эшитгенме. Къоспартыда къалмагъандан ары ол Кенжеде жер алады. Юй тюп салыргъа хазырланып тургъанлай, аны жерсиз, юйсюз тургъан эгечине береди. Кеси уа башха жерде журт салады. Бюгюн да анда юй бийчеси Гузийланы Аминат, жашлары Алим, Рахим, Рахман бла жашайды.

Тырныауздан келген эки сабийли башсыз тиширыугъа кооператив фатарын капек ахча алмай бергенди. Бюгюнлюкде да элде къолайсыз, къарыусуз жашагъанлагъа къолундан келгенича болушады, межгитде жумушлагъа жарайды. «Къолайым игирек болса, андан да кёплеге болушур эдим», - дейди ол.

Тенгиз назмула жазады, элберле къурашдырады. Аланы сагъатла бла айтып турургъа боллукъду. Гитче туудукъчугъу Аминатчыкъгъа уа жырла окъуна тагъады. Ол да кимден да аны къоюнунда бек сюеди турургъа. Аппасы къызчыкъны тепсетген да этеди.

Заша улу кёп жылланы узакъ жерлеге автобус жюрютюп тургъанды. Ол жылларын эсге тюшюрюп, былай айтады: «Автобусда билетле сатылыучу заманда бирле, жол хакъны берип, билет керек тюйюлдю, бусагъат тюшген этерикме, кесинге къой, деучю эдиле. Бир-бир водительле анга ыразы болуп къала эдиле.

Мен а бир заманда да унамагъанма билетни кесимде къояргъа. Аны ючюн а ырысхысыз да къалмагъанма. Нек дегенде планымы кимден да алгъа эм артыгъы бла толтуруучу эдим да, кёп ахча бла саугъалаучу эдиле. Мен ырысхыгъа, ахчагъа жутну бир заманда да кёрюп болмагъанма.

Ма бусагъатда да жаш адамланы бир-бирлерини ахчагъа жан атханларын жаратмайма. Аны къыйналмай алыргъа, терк окъуна бай болургъа сюедиле. Ол иги тюйюлдю. Урлап алыннган ырысхы кишиге жарашмагъанды. Мен жашлагъа аны къуруда айтыучума».

Тенгизге тынгыласанг, ол жашаууна ыразыды. «Жаланда бир муратыма жеталмагъанма - партиягъа кирмей къалгъанма. Жашлыгъымда, Аллахха ийнанаса деп, алыргъа унамай къойгъан эдиле», - дейди. Аны эшитгенимде, сейирге къалгъанма, ол партияны башчысында аны халкъы,кеси да къаллай бир къыйынлыкъ,зорлукъ сынагъандыла, ол а дагъыда ниет тазалыгъын тас этмегенди. Эштада, узакъ ёмюрлю болгъаны да аны ючюн болур.

Тенгизден назмуларын айтырын тилейме. Ол бир такъыйкъагъа да сагъыш эте турмай, бирин айтды. Ызы бла кеси къурашдыргъан элберлерини бир ненчасын окъуду. Ала бла сизни да шагъырей этерге сюеме.

Бир бёлек жыл жашагъан,
Къууанч, насып кёрмеген.
Термилсе да жерине,
Кеси элинде ёлмеген.
Кимди ол?

(Кязим)

Чууакъ кёкде толгъан ай
Сары алтыннга ушайды.
Халкъгъа кесин сюйдюрген
Закий жаш жашайды.
Кимди ол?

(Къайсын)

Биреулен былай махтаннганды:
Аягъым жокъду - айланама,
Аузум жокъду - айталама.
Ол не затды?

(Сагъат).

Бийикден къарайды, атха миннгенча,
Китап окъуйду, харфланы билгенча.
Ол не затды?

(Кёзлюкле).

Ёпкелени аурутхан,
Аурууну сатып алгъан,
Хар тюкенде сатылгъан
Неди бу?

(Тютюн)

Акъ бетинги къара этер,
Ёмюрюнгю къысха этер.
Къартлыгъынг жётел бла
Аманны кебинден кетер.
Неди ол?

(Тютюн)

Акъ бетинги къара этер,
Акъылманны тели этер.
Сан этип, ишин этсенг,
Кесине сюрюучю этер.
Неди ол?

(Аракъы)

ХОЛАЛАНЫ Марзият.
Суратны автор алгъанды.

МУРАТЛАУ

Окъууну бошагъандан сора ишге жибериу къайтырыкъмыды?

Къырал Дума кюз артында окъууну бошагъанланы бир белгили болжалны ичинде борчлу халда ишлерге жибериу бла байламлы соруугъну сюзерге мурат этип турады. Думада Урууну эм социальный политика жаны бла комитетни башчысы Андрей Исаев алгъаракъда былай айтхан эди: депутатла кюз арты сессияда окъууну бошагъан бюджетниклени бир жерде борчлу халда ишлерге жибериу бла байламлы вопросха къарарга боллукъдула.

Кертиди, Исаев былай да чертген эди: законопроект алыкъа жарашдырылмагъанды, алай Жалынчакъсыз профсоюзланы федерацияларындан аллай предложение уа барды. Алай, биз билгенибизча, бир-бир предложениялары Къырал Дума терк окъуна законла этип къояды. Тюзюн айтханда уа (ким биледи, Исаевни андан хапары да болмаз), Къырал Думаны кабинетлеринде аллай законопроект бла шагъырейленнгендиле, ол законопроект Билим бериу жаны бла комитетде экспертизадан ётгенди.

Мен былай нек айтама? Аны юсюнден оюм законодательлени эслеринде эрттеден бери барды. Ол себепден а аны билген ата-анала (сабийлери вузлагъа кирирге сюйгенле), манга сёлешип, былай сорадыла: «Ол тюрлю иш боллукъмуду? Андан эсе, сабийлерибиз бюджет вузлагъа угъай, хакъ алып окъутханлагъа барсала игими болур?»

Совет заманда боллукъ тюйюлдю

Къалай боллугъуну юсюнден хапар билирге тюшгенди. Къырал кёз бла къарагъанда, ишге жибериуню прагматика логикасы барды. Кесигиз къарагъыз, хар бюджетникге къырал окъуу жылны ичинде 70 минг сом къоратады, битеу окъуу кезиуде уа 280 минг сом. Медицина неда инженер окъуулагъа уа андан да кёп. Диплом алгъандан сора алары жаланда жарымы тенгли бири ишлейди усталыгъына кёре, андан да къужур ишле боладыла - бир-бир вузланы бошагъанланы 80-90 процентлери жер-жерли рынокладa сатыучуну жерин да табалмай айланадыла.

Быллай соруу чыгъады: къыралгъа аллай бир ырысхыны зырафына жоярга нек керекди?

Бизде жыл сайын 400 минг бюджет жер къуралады. Аладан кёп къалмай 200 минги окъууну бошагъандан сора усталыкъларына тийишли иш тапмайдыла.

Орта эсеп бла уа хар жаш специалистни хазырлаугъа жылгъа 100 минг сом ахча кетеди. Башхача айтханда, бир тюрлю файдасы чыкъмай, 20-гъа жуукъ миллиард сом жоюлады жыл сайын. Андан сора да, башха социальный ишле да боладыла: аланы сомла бла ёнчелерге онг жокъду, адам бир талай жылны окъуп турады, ол заман бошуна кетип къалады. Алай бла уа 21 жыллары толгъан жаш адамла орамлада къолларын къуру хуржунларына сугъуп айланадыла.

Башда айтылгъан къыйын проблемадан къутулууну эки амалы барды. Биринчиси-керек болмагъан усталыкъларыны юсюнден да кёпле айтып эшитгенме. Къоспартыда къалмагъандан ары ол Кенжеде жер алады. Юй тюп салыргъа хазырланып тургъанлай, аны жерсиз, юйсюз тургъан эгечине береди. Кеси уа башха жерде журт салады. Бюгюн да анда юй бийчеси Гузийланы Аминат, жашлары Алим, Рахим, Рахман бла жашайды.

Тырныауздан келген эки сабийли башсыз тиширыугъа кооператив фатарын капек ахча алмай бергенди. Бюгюнлюкде да элде къолайсыз, къарыусуз жашагъанлагъа къолундан келгенича болушады, межгитде жумушлагъа жарайды. «Къолайым игирек болса, андан да кёплеге болушур эдим», - дейди ол.

Тенгиз назмула жазады, элберле къурашдырады. Аланы сагъатла бла айтып турургъа боллукъду. Гитче туудукъчугъу Аминатчыкъгъа уа жырла окъуна тагъады. Ол да кимден да аны къоюнунда бек сюеди турургъа. Аппасы къызчыкъны тепсетген да этеди.

Заша улу кёп жылланы узакъ жерлеге автобус жюрютюп тургъанды. Ол жылларын эсге тюшюрюп, былай айтады: «Автобусда билетле сатылыучу заманда бирле, жол хакъны берип, билет керек тюйюлдю, бусагъат тюшген этерикме, кесинге къой, деучю эдиле. Бир-бир водительле анга ыразы болуп къала эдиле.

Мен а бир заманда да унамагъанма билетни кесимде къояргъа. Аны ючюн а ырысхысыз да къалмагъанма. Нек дегенде планымы кимден да алгъа эм артыгъы бла толтуруучу эдим да, кёп ахча бла саугъалаучу эдиле. Мен ырысхыгъа, ахчагъа жутну бир заманда да кёрюп болмагъанма.

Ма бусагъатда да жаш адамланы бир-бирлерини ахчагъа жан атханларын жаратмайма. Аны къыйналмай алыргъа, терк окъуна бай болургъа сюедиле. Ол иги тюйюлдю. Урлап алыннган ырысхы кишиге жарашмагъанды. Мен жашлагъа аны къуруда айтыучума».

Тенгизге тынгыласанг, ол жашаууна ыразыды. «Жаланда бир муратыма жеталмагъанма - партиягъа кирмей къалгъанма. Жашлыгъымда, Аллахха ийнанаса деп, алыргъа унамай къойгъан эдиле», - дейди. Аны эшитгенимде, сейирге къалгъанма, ол партияны башчысында аны халкъы,кеси да къаллай бир къыйынлыкъ,зорлукъ сынагъандыла, ол а дагъыда ниет тазалыгъын тас этмегенди. Эштада, узакъ ёмюрлю болгъаны да аны ючюн болур.

Тенгизден назмуларын айтырын тилейме. Ол бир такъыйкъагъа да сагъыш эте турмай, бирин айтды. Ызы бла кеси къурашдыргъан элберлерини бир ненчасын окъуду. Ала бла сизни да шагъырей этерге сюеме.

Бир бёлек жыл жашагъан,
Къууанч, насып кёрмеген.
Термилсе да жерине,
Кеси элинде ёлмеген.
Кимди ол?

(Кязим)

Чууакъ кёкде толгъан ай
Сары алтыннга ушайды.
Халкъгъа кесин сюйдюрген
Закий жаш жашайды.
Кимди ол?

(Къайсын)

Биреулен былай махтаннганды:
Аягъым жокъду - айланама,
Аузум жокъду - айталама.
Ол не затды?

(Сагъат).

Бийикден къарайды, атха миннгенча,
Китап окъуйду, харфланы билгенча.
Ол не затды?

(Кёзлюкле).

Ёпкелени аурутхан,
Аурууну сатып алгъан,
Хар тюкенде сатылгъан
Неди бу?

(Тютюн)

Акъ бетинги къара этер,
Ёмюрюнгю къысха этер.
Къартлыгъынг жётел бла
Аманны кебинден кетер.
Неди ол?

(Тютюн)

Акъ бетинги къара этер,
Акъылманны тели этер.
Сан этип, ишин этсенг,
Кесине сюрюучю этер.
Неди ол?

(Аракъы)

ХОЛАЛАНЫ Марзият.
Суратны автор алгъанды.

Бусагъатда уа аллай иш этилмейди. Бир-эки жылдан сора кесини къадары къаллай боллугъун алай кёп предприятие билмейди. Андан сора да, ол неда бу жерде ишле деп, зор этип ийилген адам къаллай ишчи боллукъду? Аны окъутуугъа къоратылгъан ахчаны артха къайтар деп къыссала да, специалистни халы къаллай боллукъду?

Сынау къайдан чыгъады?

Мен Россейни Жалынчакъсыз профсоюзларыны федерацияларыны секретары Александр Шершуков бла телефон бла сёлешгенме. Ол былай айтханды: «Бизни предложениябызда сёз окъуп бошагъан специалистлеге иш бериуню юсюнден барады. Тюрлю-тюрлю оюмлагъа кёре, 25 жыллары толгъан жаш къауумуну 30 процентден 50-ге дери адамлары ишсиздиле.

Аладан асламысыны проблемалары биринчи ишчи жер бла байламлыды. Сынаулары болмагъанла ишге алынмайдыла. Жаш адам ол сынауну уа къайдан аллыкъды, бир жерде да ишлемеген эсе?! Биз бир ненча жылдан бери да кюрешебиз «Биринчи ишчи жерни юсюнден» закон жарашдырыргъа керекди деп. Аны бла бирге уа жаланда вузланы бошагъанланы угъай, энчи орта усталыкълары болгъанланы да биринчи ишчи жерлерини юсюнден закон да болургъа керекди.

Ишни башы, Совет заманда, хар келгеннни да ишге алып барыуда тюйюлдю. Окъууну бошагъанланы бир жерде иш табаргъа онглары болургъа керекди.

Бюджет предприятиялада иш табаргъа сюйгенни тилегин толтуруу тынчыракъды. Былайда иш бериучю къыралды. Ол штат расписанияда жаш специалистлеге ишчи жерлени хазырлаяллыкъды. Алай бюджетник болмагъан секторда уа алай этилмейди.

Ахча алып окъутхан вузлагъамы кетейик?

Былай алып къарагъанда, ол мурат терс тюйюлдю. Законопроектни мурдоруна ол акъыл салынса, ишге борчлу халда жиберилиу къайтарылмай къалыргъа ушайды. Шёндюгю студентлени-бюджетниклени ата-аналарыны баш ауруулары да кетерикдиле.

Алай мени жарсытхан быллай зат да барды: бизни шёндюгю Къырал Думабызны окъууну бошагъанлагъа борчлу халда ишлерге жерлени табыу проблема да кеси алларына кетип къалыргъа боллукъду. Жиберилген жерингде усталыгъынга кёре ишлерге сюймей эсенг, санга окъутуугъа къарыгъанлы ахчаны жерине къайтар.

«Комсомольская правда» газет.

БРИФИНГ

Уллу аманлыкъла гитче бузукълукъладан башланадыла

Бу кюнледе КъМР-де Ич ишлени министерствосунда болгъан брифингде сёз гражданланы конституциялы эркинликлерин эм праволарын жалчытыу, артыкъ уллу болмагъан эм орталыкъ аманлыкъ ишлени жолларын кесиу не халда болгъаныны юсюнден баргъанды. Ол жумушла уа МВД-ны дознание бёлюмюню боюнларындадыла. Къысха пресс-конференцияны аны таматасы полицияны полковниги Уяналаны Мухтарны жашы Руслан ма аны ючюн бардыргъанды.

Ол бек алгъа аны штатында жюз сегиз адам санагъанын, аланы токъсан тогъуз процентини бийик, бирини да бошалмагъан бийик билимлери болгъанларын билдиргенди. Андан сора жети айны ичинде тамамланнган ишлеге кёчгенди эм быллай шартла келтиргенди. Жарым жылдан аслам заманны ичинде дознание производствода 1558 уголовный иш болгъанды. 2297 материал алгъадан тинтилиуде эди, сюдге 512 уголовный иш жиберилгенди.

Гражданла бёлюмге берген заявлениялары эм билдириулени асламы юйюрде ырысхыны юлешалмау, ёнкючню къайтармау, эки къоншу арасында чек тохташдыралмау бла байламлыдыла. «Дагъыда аллай кёп башха даулашланы да тинтирге тюшеди. Ма ол жумушланы законнга тийишлиликде тынгылы эм заманында тындырыргъа бизде битеу онгла бардыла», - деп къошханды Уяна улу.

Ол чертгенича, профилактика ишге бёлюмде уллу эс бурулады. Правогъа бузукълукъ салгъанлагъа тюрлю-тюрлю мадарла этиу эмда кюйсюз аманлыкъ эм артыкъ уллу болмагъан бузукълукъла этгенлени уголовный ишлери тинтилип бошалгъанлай, дознавательле учреждениялагъа, организациялагъа эм предприятиялагъа андан ары осал ишлеге сылтаула болмасынла деп, представлениялы жибередиле. Ангылатыу, хапар билдириу деген жумушла да тамамланыладыла.

- Бу ишибизде уа биз басма органлагъа таянабыз, - дегенди Уяналаны Руслан. - КъМР-де МВД-ны службалары бла бирге дознание бёлюм 2013 жылны биринчи жарымында газетлени бетлеринде алты материал басмалагъанды. «Мир» телеканалда юч кере эмда «Новости ТВ Эдельвейс» информация программмада да бёлюмню къуллукъчулары сёлешгендиле. Бизни адамларыбыз республиканы шахарларыны, районларыны, эллерини окъуу юйлеринде болуп, профилактика жаны бла къыйматлы лекцияла окъугъанды, докладла этгендиле.

Аны бла бирге бёлюмде ишлегенлени кеслеринде да бузукълукъ болмазына да къайтгъырыулукъ этилгенин да айтханды аны башчысы. «Низам бек къатыды. Сёз ючюн, алгъаракълада дознаватель тиширыу улутха ала тургъанлай тутулгъанды. Аны бла байламлы тинтиуле бара турадыла, алай аланы ахырларын сакълай турмай, ол бузукъчу ишден къысталгъанды», - дегенди уа.

Ахырында Уяналаны Руслан журналистлени соруулары ны жууапла бергенди. Ала уа асламында алада улутха алып тутулгъан тиширыу бла байламлы эдиле.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

Саулукъ

Бутланы кёпчюулерини юч сылтауу

Телевидениянны Биринчи каналында белгили телеведущая эм врач Елена Малышева адам кесини жашау болумун тап къалай къураргъа боллугъуну юсюнден кюн сайын хапар айтады. Анга эфирде къараргъа онглары болмагъанлагъа эм магъаналы проблемаланы юслеринден айтабыз биз.

Сизни бутларыгъыз кёбемидиле огъесе угъаймы? Аны къалай билирге боллукъду?

Бармагъыгъыз бла инчикни баш ич жанын къаты басып турсгъуз. Аны кетергенден сора алайда чунгурчукъ бола эсе эм терк тюзелмей эсе, сизни бутугъуз кёпчюйдю;

сиз ингирликде кюндюз айландыргъан чуругъугъузну къыйналып кие эсегиз, аягъыгъыз кёпчюйдю;

носкилени башларында резиналарындан бутугъузда терен ыз къала эсе, бутугъуз кёпчюйдю;.

Бутугъуз кёпчюй эсе, сизни аякъларыгъызда-бутларыгъызда суусун зат жыйылады - тамырлада угъай, этигизде.

Ол тюрлю суусун зат сизни чархыгъыздан базыкъ къан тамырланы (вена лары) эм лимфа системаны болушлукъларыны бла кетеди. Бирбирледе алай нек болмайды?

Ма аны юч баш сылтауу:

Базыкъ къан тамырла кёбюп тура эселе (варикоз), алада клапанла тап ишлейдиле, къан тамырлагъа мышцаладан баргъан къан артха - бутлагъа - къайтады, бутла алай бла кёпчюйдюле.

Сизни жаланда бир бутугъуз кёпчюй эсе, баям, терслик варикозда болур.

Не этерге керекди: базыкъ къан тамырланы ультразвук бла тинтдиригиз, веналаны клапанла къалай ишлегенлерин алай бла билирге болады.

Бутланы кёпчюулерини экинчи сылтауу - **сердечная недостаточность**. Аллай кезиуде жюрек аякълада-бутлада къанны тийишлисича жюрюталмайды, алай бла уа бюйрекле бир энчи веществоланы чыгъарадыла, ала уа чархдан кетмейдиле. Туз этде турса, кесине суусун затланы тартады.

Жюрекни хатасындан чыкъгъан кёпчюуле эки тюрлюдюле. Бутлада сингирле, къан тамырла да кёрюнмей къаладыла.

Не этерге керекди: рационда тузну азайтыргъа, андан эсе уа, рациондан арталлыда кетерирге керекди эмда жюрекни аурууларындан багъаргъа тийишлиди.

Лимфа системаны хатасындан чыкъгъан кёпчюуле. Аякъладан-бутладан лимфа веществола кетмегенлери себепли аякъланы-бутланы энчи кёпчюулери чыгъадыла - «слоновая нога», «слоновость» деген ауруула болады-ла. Аллай иш асламысында адамны бир жанында болады. Алай ауруу эки аякъда бир кезиуде да чыгъаргъа да боллукъду.

Не этерге керекди: врач бла ушакъ этерге, ол айтхан тинтиуню этдирирге тийишлиди.

«Комсомольская правда» газетден.

ПРОКУРАТУРА

Фирма хакъны толусунлай тёлегенди

Мындан алда Нальчик шахарны прокуратурасы «Фирма Интернейшинал Компани Россия-СНГ» ООО урунуу законодательствону къалай толтургъанын тинтгенди. Аны кезиуюнде предприятияда ишлегенлеге заманында иш хакъ тёлемегени ачыкъланнганды. Аны 2012 жылда июнь, сентябрь, октябрь айлада тёленмей къалгъан борчу 228465 сом эди.

Андан сора да, РФ-ни Урунуну кодексини 236-чы статьясына бузукълукъла этилип тургъанлары да белгили болгъанды. Адам предприятиядан кете туруп неда отпускагъа бара туруп, иш бериучю анга законда тохташдырылгъан болжалда тёлерик ачаны бермесе, хар озгъан кюнюне компенсация берирге керекди. Башда аты сагъынылгъан фирмада ол жаны бла да кемчиликле болгъанлары тохташдырылгъанды.

Тинтиулени итогларына кёре, аны генеральный директоруна РФ-ни урунуу законодательствосуна этилген бузукълукъланы кетерирге деп эсгертилгенди.

Прокуратураны къайгъырыууну хайырындан бюгюнлюкде предприятияны коллективине иш хакъ тёлеуде борчу жокъду.

Нальчик шахарны прокуратурасыны пресс-службасы.

Жандауурлукъ

Сабийлени къуандырлыкъдыла

30-чу августда Атажукин бахчада, Билимни кюнюне аталып, жандауурлукъ этиу бла байламлы тюрлю-тюрлю кёл кётюрюу жумушла боллукъдула. Социальный айнытыу министерствосуну Нальчик шахар округда Социальный арасында эсепде элли чакълы жашчыкъгъа бла къызчыкъгъа викторинала бла конкурсла бардырыллыкъдыла. Алагъа къонакъгъа клоунла, аниматорла келликдиле, концерт боллукъду. Байрамны ахырында уа сабийлеге школ керекле эм татлы саугъала берилликдиле.

22-28-чи август кезиуде осал кюнле эм сагъатла

24-чю август, шабат кюн (08.00 сагъатдан 09.00 сагъатха дери)

Бурун, тамакъ тийре аурургъа, баш ауруула чыгъаргъа, жукъугъуз бузулургъа боллукъдула. Тютюн ичмегиз, нервалары гъызны къозгъарыкъ затладан кери болугъуз.

28-чи август, бараз кюн (13.00 сагъатдан 15.00 сагъатха дери)

Солуу органларыгъыз аурургъа, остеохондроз къыйнаргъа боллукъдула. Къолларыгъызны -билеклеригизни къыйнамагъыз, стресслеге жолукъмазгъа кюрешигиз.

«АиФ» газетден.

Ыйыкъгъа гороскоп

26-чы августдан 1-чи сентябрьге дери

Къочхарла. Геуюрге кюнден ары тирилип, болумну къолгъа алаллыкъсыз, алай эсе да, ал кезиуде тырман этиуюгюзню къоюгъуз, сагъыш этмей, кёлюгюзге келгенни да айтып кюрешмегиз. Солуу кюнледе эсигизде болмагъан тюбешиуле сакълайдыла.

Танала. Бу ыйыкъ бек жетишимли боллукъду. Алай эсе, уллу борчланы тамамлауну къоркъмай алыгъыз къолгъа. Ахча жанын алып къарасакъ да, хал бек тапды, жаланда сиз этерик – уллу къоранч этмезге кюрешиудю. Солуу кюнле бола келгенлеринден эсе башхаракъ боллукъдула – сейирликле.

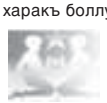

Эгизле. Ыйыкъда ишигиз бек кёп боллукъду, аллай болумда бек къыйматлыларын алгъа салыгъыз, план жаны бла ниет жаны бла да. Орта эм байрым кюнледе тёзюмлю болугъуз, ол сизге дери да кёпле кюрешип, тамам эталмагъан борчланы жашауда бардырыргъа себеплик этерикди. Солуу кюнледе уа юйюрюгюз бла болугъуз.

Айырычабакъла. Ыйыкъны иги кесегин коллектив бла бирге ётдюрсегиз иги боллукъду. Энчи проектлени жашауда бардырыргъа уа сиз тири болгъан баш кюн жараулуду. Орта кюн кючюгюз азайыргъа ушап турады, алай эсе, магъаналы ишлени тамамларгъа кюрешмегиз. Ыйыкъны ахыр кюнлеринде сизден эсе абаданла эм намыслары жюрюген адамла бла танышырыкъсыз.

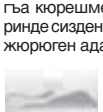

Асланла. Ыйыкъны ал кесегинде машинала къозгъалмасала да, техникада бузукълукъла болмай къаллыкъ тюйюлдюле: сакъ болугъуз, техникагъа толу ышанмагъыз. Орта эм байрым кюнледе къатыгъыздагъыладан жууаплылыкъны излегиз. Байрым кюн магъаналы оноу этерге жараулу кюндю.

Къызла. Баш эм геуюрге кюнле жангы оюмланы кюнлеридиле, алай эсе да, байрым кюнде уа тёрели жолугъузгъа къайтсагъыз иги болур, нек дегенде ол кюн магъаналары уллу болгъан сёлешиуле эм келишимле этилликдиле, алагъа уа иги эсеплемей къатышырыргъа жарарыкъ тюйюлдю. Ыйыкъны экинчи жарымы бола келгенича болургъа ушайды, алай эсе да, юрист ишлени тамамларгъа уа бек жараулу кезиудю.

Базманла. Ыйыкъны ал жарымында иш къыстау баргъан кезиуде солуну да унутмагъыз – ол башыгъызны жайыкъдырыргъа эм эсигизни жыйышдырыргъа себеплик этерикди. Орта кюнден башлап намыслы да боллукъсуз, алай эсе, ол кезиуню иш эм романтика бла байламлы тюбешиулеге хайырланыгъыз.

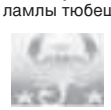

Акърапла. Ыйыкъны биринчи жарымы жетишимли боллукъду: ол кезиуде башланнган ишле, узакъ бармай, хайыр келтирип башларыкъдыла. Орта кюнден сора болум тюрленирге боллукъду: оноу этген кезиуде чырмаула чыгъарыкъдыла.

Садакъчыла. Ыйыкъ практикалы ишлени тынгылы тамамлау бла эм командада тири ишлеу бла башланырыкъды. Алчы болууну эм башчылыкъ этиуню орта эм байрым кюнлеге къоюгъуз. Ол кюнледе тёресиз атламла иги хайыр келтирликдиле эм кёплени сизни жанлы этерикдиле. Солуу кюнледе жашау журтугъузну турмушунда иги жанына тюрлениуле боллукъдула.

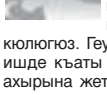

Текемюйюзле. Баш кюнде лакъырда эте билгенигизни эсге тюшюрюгюз да, уякъ чурумланы къалай кетергенигизге кюлюгюз. Геуюрге эм бараз кюнледе ишде къаты болуп, не да этип, аны ахырына жетдиригиз. Ыйыкъны ахырында да ишге эс бурууну къоймагъыз, артыкъда тюбешиуледе, сёлешиуледе.

Суукъуйла. Баш эм геуюрге кюнледе уллу магъанасы болгъан ишни планын жарашдырыуну сизге ышанырыкъдыла . Хар гитче затчыкъгъа да эс буруп ишлегиз. Орта кюн а практикалы ишлени тамам этиуге жарарыкъ кюндю. Ыйыкъны экинчи жарымында уа халыгъыз романтикалы боллукъду, алыкъа жюрегигиз баш эркинликде эсе да, ол узакъгъа бармазлыкъ эркинликди.

Чабакъла. Ыйыкъны ал кесегинде магъаналы ишлени жашауда бардырыргъа онгугъуз боллукъду, бараз эм орта кюнледе уа уллу эм узакъгъа созуллукъ проектлени жетишимли тамам эталлыкъсыз. Аны бла байламлы солуу кюнледе байрам окъуна этерик болурсуз. Ол ишигизге чырмау боллукъ тюйюлдю.

Жетишим

Фахмулу къызыбызгъа - Президентни саугъасы

Жанхотия элни орта школуну окъуучусу Тебердиланы Зухура «Россейни ариу ауазлары» деген Битеуроссей заочный жыр конкурсда хорлам болдургъанды. Бек алгъа уа ол, район, андан сора республикалы эришиулеге къатышып, айырмалыгъа саналгъан эди. Алай бла Битеуроссей конкурсну Москвада экинчи кесегине барыргъа эркинлик алгъанды. Анда уа 180 адамдан жаланда онекиси сайланнганды, ол санда Зухура да.

Конкурсну ахыр кезиую уа Великий Новгородда айтхылыкъ орус композитор Рахманиновну 140-жыллыгъына жораланып, аны атын жюрютген къалада баргъан эди. Бизни булбулубуз аны сахнасындан Уллу Ата журт урушну ветеранларына аталгъан бла ингилиз тилде да бир жырны айтханды.

Алай бла кубокга, майдалгъа, сертификатха да тийишли болгъанды. Бек башы уа - анга Россейни Президенти Владимир Путинни атындан саугъагъа отуз минг сом берилгенди. Зухураны жыр усталыкъгъа Ахматланы Эльвира юйретеди.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

СУРАТДА: **(онгдан солгъа)** Ахматланы Эльвира бла Тебердиланы Зухура.

Суратны автор алгъанды.

Тапландырыу

Банкчыланы чомартлыкълары

Нальчикни Горный тийресинде къоз терек бахчагъа (Орешкагъа) барып солургъа кёпле сюедиле. Кюнню узунуна уа анда аналаны балачыкълары бла, ынналаны да туудукълары бла олтургъанларын, айлана тургъанларын да кёрюрге боллукъду. Арт заманда мында уллулагъа, гитчелеге да гыллыучала, турникле да салыннгандыла, шинтиклени бир къауууму алышыннганды. Ала кёзге бютюн ариу кёрюнюр ючюн а, тюрсюнлю бояула бла сюртюлгендиле.

Алгъаракълада уа дагъыда бир спорт майданчыкъ къуралгъанды. Орешкагъа келгенле аны да бек жаратхандыла. Энди анда келгенле кеси жаратхан тренажёрлада упражнениялa этедиле, алай бла саулукъларын кючлендиредиле.

Бу спорт майданчыкъ Россейни Сбербанкыны Къабарты-Малкъарда бёлюмюнде ишлегенлени хайырындан къуралгъанды. Бу учреждениянны таматасы Хамидби Урусбиевни башламчылыгъы бла Орешкада орнатылгъан оборудование аланы ёз ахчаларына алыннганды эмда Нальчик шахар округну культура эм солуу паркыны оноууна берилгенди.

Банкны, мындан сора да, кёп огъурлу акциялары болгъандыла. Анда ишлегенле не заманда да жандауурлукъгъа аслам эс бургъандыла эм бурадыла.

ДАЛХАТЛАНЫ М.

Жангы хал

Орам музыкантла

Арт заманда Нальчикге узакъ къыралладан къонакъла келип, кеслерини музыкалары, культуралары, жашау турмушлары бла да шагъырей этедиле. Шахарчыла алагъа жарыкъ тюбегенлери да, сёзсюз, экинчи да къайтып келирге кёллендиреди.

Сёз ючюн, Индияны базарында кюн узуну адамла азаймайдыла. Анда, сатыуалыу этгенден сора да, миллет тепсеулеге къарап, зауукълукъ аладыла. Бизни къыралда Индияны тепсеуюн, жырын не заманда да сюйгендиле. Аланы миллет кийимлери да энчи искусстводу. Базаргъа келгенле ариу жаулукъланы, тиширыула омакълыкъгъа жюрютген кереклени артыкъда сорадыла. Къысха айтханда, базар базарлыгъын этеди.

Нальчикни экнчи кере да вадорчула жаланда орамлада бередиле концертле. Ол аланы миллет тёрелериди, кесине да «артесанияс» дейдиле. Сора кокосдан, халыладан, агъачдан этилген уакъ-тюек затланы да сатадыла. Къызланы билезиклеге, сыргъалагъа, башха затлагъа да сейирлери уллуду.

Бизге билдиргенлерине кёре, жашла Рафаэль бла Рене окъуй турадыла, биргелерине келген Марта уа элли къызды. Была Латин Американы буруннгу халкъларындан бирисини келечилеридиле, кечуа тилде сёлешедиле кеслери да. Айтханларына кёре, ол испан тилге хорлата барады.

Артистле Европаны кёп къыралында болгъандыла. Россей бла Эквадорну араларында шуёхлукъ хал алагъа бизде да эркин жюрюрге онг береди.

Эквадордан келген музыкантла да жокълагъандыла. Ала да миллет кийимлерин кийип (чурахуна), фольклор жырларын айтып тебиреселе, къараучула тёгереклерине жыйыладыла. Быллай индейлилени биз кинолада кёрюп тургъаныбыз себепли ала да узакъ адамла тюйюлдюле, деп айтдырадыла.

Быланы энчиликлери - экАла Нальчикге экинчи кере келген эселе, баям, шахарны, аны адамларын да жаратхандыла. Биринчи кере Мартаны орунуна Сегунда эди. Бу жол биргелерине жаш къыз болгъаны тёгереклерине жыйылгъанланы сейирлерин бютюнда къозгъайды. Ала бла суратха тюшерге сюйгенлеге артистле угъай демейдиле.

САРАККУЛАНЫ Асият.

Баш редактор АТТАЛАНЫ Жамал

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

БЕППАЙЛАНЫ Муталип (баш редакторну орунбасары)

КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан (баш редакторну орунбасары)

ТОКЪЛУЛАНЫ Борис (жууаплы секретарь)

ТЕКУЛАНЫ Хауа (жамауат-политика бёлюмню таматасы)

ТЕЛЕФОНЛА:

Редакторну приёмныйи - **42-63-01**. Баш редакторну орунбасарлары - **42-38-21**, **40-04-82**. Жууаплы секретарь - **42-66-85**.

Секретариат - **40-93-62**. Корректорла - **42-63-52**.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркинликлерин къоруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда **1994** жылда **14**-чю июньда регистрация этилгенди.

Регистрация номер —**Н—0066**. **Индекс - 51532**

Газетни басмагъа КъМР-ни Асламлы информация органла, жамауат эмда дин организацияла жаны бла министерствосуну компьютер службасы хазыр эттенди.

Газет "Тетраграф" ООО-ну типографиясында басмаланнганды. Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, **33**

Номерге графикге кёре **19.00** сагъатда къол салынады. **20.00** сагъатда къол салыннганды

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАНЛА:

Текуланы Хауа - дежурный редактор;
Кетенчиланы Зульфия - жууаплы секретарьны орунбасары;
Зезаланы Лида (**1, 2, 3, 4-чю** бетле),
Акушуланы Феруза (**5, 6, 7, 8-чи бетле**) - корректорла.

Тиражы **2710** экз. Заказ № **2180**

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 5

электронный почтасы: elbor_50@mail.ru